

EC stuurt voorstel Bt-11 maïs naar EU-Raad van Ministers 1
Etikettering van gg-levensmiddelen en –diervoeders: overgangsbepaling 2
EU publiceert systeem unieke identificatienummers 2
ISAAA: wereldwijde gg-teelt in 2003 met 15 procent toegenomen 3
LNV/diervoederbedrijfsleven bijeen 3
LEI-rapport over conservering genetische bronnen 4
Studie VIB: weigeren gg-suikerbiet zaaizaad kost boeren 1 miljard euro 4
Monsanto stopt verkoop gg-soja in Argentinië 4

EC stuurt voorstel Bt-11 maïs naar EU-Raad van Ministers

De Europese Commissie heeft op 28 januari het voorstel tot toelating van een genetisch gemodificeerde suikermaïs, de zogeheten Bt-11 maïs, met een positief advies naar de EU-Raad van Ministers gestuurd. Als de betrokken ministers binnen drie maanden geen gekwalificeerde meerderheid kan worden bereikt hetzij voor verlening hetzij voor afwijzing van de vergunning, kan de Europese Commissie zelf de knoop doorhakken.

Een positief besluit van de ministers dan wel de Commissie zou feitelijk het einde van het de facto moratorium betekenen.

Vorig jaar heeft het Permanent Comité voor de Voedselketen en Diergezondheid (PCVD), waarin alle EU-lidstaten vertegenwoordigd zijn, tweemaal vergaderd over het al dan niet toelaten van de gg-maïs. Het aantal voor- en tegenstanders bleek even groot, zes tegen zes bij drie onthoudingen. De tegenstanders willen meer garanties, de voorstanders menen evenals de Europese Commissie dat bij de inwerkingtreding van de laatste EU-verordening m.b.t. etikettering en tracering van ggo's, op 18 april a.s., voldoende garanties aanwezig zijn.

Aanvrager voor de markttoelating is het Zwitserse Syngenta. De aanvraag betreft toelating van de Bt11-maïs als 'nieuw voedingsmiddel' of 'nieuw voedingsingrediënt' (vers of in bik), niet de toelating voor de teelt.

Behalve Syngenta heeft ook Monsanto een aanvraag voor gg-maïs lopen, de zgn. GA21-variant. Ook hier gaat het om een aanvraag voor toelating als voedingsmiddel dan wel voedingsingrediënt die dit jaar door het PCVD zal worden beoordeeld. •

Bijeenkomst GGO-werkgroep over etikettering en tracering

Alhoewel de datum van 18 april 2004 waarop de Verordeningen 1829/2003 en 1830/2003 van toepassing worden steeds dichterbij komt, bestaat er bij het bedrijfsleven nog onduidelijkheid ten aanzien van de implementatie. Tijdens een bijeenkomst van de GGO-werkgroep van het productschap GZP op 27 januari 2004 zijn de onduidelijkheden aan de orde gekomen.

Het betreft hier onder meer de omgang met grondstoffen en halffabrikaten voor levensmiddelen waar geen ggo-DNA of –eiwit in zit die vóór 18 april zijn geproduceerd maar daarna tot eindproducten worden verwerkt (zie ook artikel op pagina 2). Ook is besproken wat te doen met de interpretatie van onvoorzien/technisch niet te voorkomen bij grondstoffen waarvan geen gg-variant bestaat dan wel bekend is.

Daarnaast is in de bijeenkomst met de overheid gesproken over de vraag welke werkwijze gehanteerd dient te worden ten aanzien van passende maatregelen en de invulling van het bewijsmateriaal.

Aangezien de bedrijven gevestigd zijn en werken in meer lidstaten, is het verder wenselijk dat de interpretatie van de gg-wetgeving op EU-niveau geharmoniseerd wordt zodat een werkbare situatie ontstaat. •

Etikettering van gg-levensmiddelen en -diervoeders: overgangsbepaling

In de verordening¹ die met ingang van 18 april 2004 nadere regels stelt aan de etikettering van gg-levensmiddelen en –diervoeders is een (vaak onderbelichte) overgangsbepaling opgenomen. Over de precieze interpretatie c.q. reikwijdte van deze overgangsbepaling bestond tot voor kort nog enige onduidelijkheid. Deze week heeft het Ministerie van VWS echter meer duidelijkheid verschaft.

De betreffende bepaling stelt *'De etiketteringsvoorschriften van deze verordening gelden niet voor producten waarvoor het vervaardigingsproces al vóór de datum van toepassing [18 april 2004] van deze verordening was aangevat', op voorwaarde dat die producten zijn geëtiketteerd overeenkomstig de vóór de datum van toepassing van deze verordening toepasselijke wetgeving'.*

Levensmiddelen

Deze bepaling is met name van belang voor levensmiddelen die met ggo's zijn geproduceerd, of ingrediënten bevatten die daarmee zijn geproduceerd, maar geen dna- of eiwitbestanddelen van dergelijke ggo's bevatten (bijv. glucose en geraffineerde maïsolie). Thans hoeven de etiketten van levensmiddelen waarin zulke niet-detecteerbare producten zijn opgenomen, niet te zijn voorzien van een gg-vermelding. De nieuwe verordening introduceert zulke etiketteringsvoorschriften met ingang van 18 april a.s. ook voor gg-levensmiddelen die geen gg-bestanddelen bevatten.

Hoewel het logisch lijkt dat genoemde producten waarvoor het vervaardigingsproces vóór 18 april a.s. is gestart ook in de eventuele vervolgschakels van de productieketen (bijv. als halffabrikaat of ingrediënt) gevrijwaard blijven van een ggo-etiket, bestaat hierover nog geen volstrekte zekerheid. Logisch, omdat er voor dergelijke producten geen mogelijkheid bestaat om een eventuele gg-herkomst via analyse (bijv. PCR) te achterhalen. Bovendien worden bedrijven op grond van de 'traceerbaarheidsverordening' pas vanaf 15 april a.s. verplicht aan hun afnemer schriftelijk informatie te verstrekken over de gg-herkomst van hun producten.

Het Ministerie van VWS heeft deze week desgevraagd laten weten dat het van mening is dat de betrokken producten waarvoor het vervaardigingsproces vóór 18 april 2004 is gestart ook na genoemde datum in de eventuele volgende schakels van het productieproces verschoond blijven van de verplichting een 'ggo-label' op hun product aan te brengen. Een positie die overi-

gens volledig strookt met de positie die de Europese Commissie hierover zeer recentelijk heeft ingenomen.

Diervoeders

Voor diervoeders heeft de overgangsbepaling zowel gevolgen voor de producten die gg-bestanddelen bevatten als de gg-diervoeders waarin dergelijke bestanddelen niet aanwezig zijn / niet detecteerbaar zijn. Voor diervoeders bestaan er immers nog geen etiketteringsvoorschriften die verband houden met ggo's. •

¹Verordening (EG) Nr. 1829/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 22 september 2003 inzake genetisch gemodificeerde levensmiddelen en diervoeders

²Verordening (EG) Nr. 1830/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 22 september 2003 betreffende de traceerbaarheid en etikettering van genetisch gemodificeerde organismen en de traceerbaarheid van met genetisch gemodificeerde organismen geproduceerde levensmiddelen en diervoeders en tot wijziging van Richtlijn 2001/18/EG

EU publiceert systeem unieke identificatienummers

Op 16 januari jl. heeft de EU het (op OESA formaat gebaseerde) systeem voor de ontwikkeling en toekenning van eenduidige identificatienummers voor zgn. 'levende ggo's' (planten, micro-organismen en dieren) gepubliceerd. Dit systeem vormt één van de belangrijkste pijlers voor de traceerbaarheid van ggo's. .

De datum van publicatie van dit systeem bepaalt tevens de datum van toepassing van de nieuwe traceerbaarheidsvoorschriften voor ggo's, gg-levensmiddelen en –diervoeders die zijn opgenomen in Verordening (EG) 1830/2003. In deze verordening is namelijk bepaald dat de hierin opgenomen traceerbaarheidsvoorschriften op de negentigste dag volgende op die van de bekendmaking van het systeem van unieke identificatienummers van toepassing [15 april 2004] worden. •

Spoedig goedkeuring richtsnoeren bemonstering en beproeving ggo's

Na de publicatie van het systeem van 'unique identifiers' is het wachten op de goedkeuring van de technische richtsnoeren voor de bemonstering en beproeving van ggo's, gg-levensmiddelen en –diervoeders. De publicatie van deze richtsnoeren vormen namelijk een belangrijke basisvoorwaarde voor de toepassing van de traceerbaarheidsvoorschriften die zijn opgenomen in Verordening (EG) 1830/2003.

De verwachting bestaat dat de EU-lidstaten deze richtsnoeren op 18 februari a.s. zullen aannemen en dat deze vervolgens nog deze maand worden bekendgemaakt via het Publicatieblad van de EU. •

ISAAA: wereldwijde gg-teelt in 2003 met 15 procent toegenomen

In 2003 is wereldwijd 67,7 miljoen hectare beplant met genetisch gemodificeerde gewassen. Dit is een areaaltoename van 15 procent ten opzichte van 2002. Waar in 2002 nog 6 miljoen boeren in 16 landen met gg-gewassen werkten, ging het in 2003 om 7 miljoen boeren in 18 landen. Een en ander blijkt uit het ISAAA-rapport 'Global Status of Commercialized Transgenic Crops: 2003' dat medio januari is verschenen.

ISAAA staat voor International Service for the Acquisition of Agri-biotech Applications. Jaarlijks brengt deze organisatie een rapport uit over de stand van zaken op het gebied van de toepassing van genetische modificatie in de landbouw. Ze wijst erop dat het ggo-areaal wereldwijd elk jaar met meer dan 10 procent is toegenomen sinds de introductie van de eerste gg-gewassen in 1996, hetgeen een verveertigvoudiging van het ggo-areaal in zeven jaar tijd betekent. Bij de schatting voor 2003 is voor Brazilië een voorzichtige schatting gemaakt van 3 miljoen hectare gg-soja.

Dankzij nieuwe variëteiten en toelating in nieuwe landen is de teelt van gg-maïs met 25 procent toegenomen, waarmee dit gewas in 2003 de snelste groeier was. Vorig jaar heeft de teelt van gg-maïs 15,5 miljoen hectare bereikt, waarmee de gg-teelt 11 procent van de totale teelt van maïs voor zijn rekening nam. Gg-soja blijft vooralsnog het 'grootste' gg-gewas, goed voor 40 miljoen hectare en 55 procent van de totale sojateelt. Gg-raapzaad en gg-katoen nemen inmiddels 16 resp. 21 procent van de wereldwijde gewasteelt voor hun rekening.

In de VS is het areaal gg-gewassen door aanzienlijke uitbreiding van de teelt van gg-maïs en gg-soja met 10 procent gestegen tot 42,8 miljoen hectare. Zuid-Afrika en China laten de grootste procentuele stijging van gg-areaal zien: 33 procent ten opzichte van 2002. In China is vooral de teelt van gg-katoen toegenomen. Brazilië en Zuid-Afrika nemen nu samen met de 'bekende' grote vier – de VS, Canada, Argentinië en China – 99 procent van de wereldwijde gg-teelt voor hun rekening. Vier landen kennen inmiddels arealen van meer dan 50.000 hectare: Australië, India, Roemenië en Uruguay.

Persbericht en samenvatting (beide in het Engels) van het rapport vindt u op www.projectgroepbiotechnologie.nl.

LNV / diervoederbedrijfsleven bijeen

Op woensdag 21 januari is bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit een basisoverleg gevoerd over de stand van zaken van de implementatie van de EU-verordeningen 1829/2003 en 1830/2003.

Hierbij is het interdepartementale implementatieproject onder leiding van VWS en het flankerende diervoedertraject van LNV aan de orde gekomen. LNV beoogt de diervoeder-specifieke knelpunten in kaart te brengen en deze te agenderen bij het interdepartementale project.

Voorzitter Schoustra benadrukte het gemeenschappelijke belang van dit traject bedoeld om vóór 18 april de implementatie gereed te hebben. Medewerking en input van het bedrijfsleven en de sector zijn hierbij essentieel, om enerzijds de op te zetten controle en handhaving af te stemmen op de specifieke situatie binnen de diervoederketen en om anderzijds knelpunten in de uitvoering van de nieuwe regels duidelijk te kunnen inbrengen in de discussie in Brussel.

Gedurende het overleg kwamen de volgende knelpunten aan de orde:

- De invulling van de definities en de scope van beide verordeningen;
- De aanvraagprocedure voor toelating en de overgangsregeling;
- De wijze van invulling van:
 - onvoorzien of technisch niet te verkomen en ;
 - systemen en procedures voor traceerbaarheid.

De besproken knelpunten zullen door LNV worden meegenomen in de discussie over de uitvoering van de nieuwe regels op 16 februari in Brussel. •

Overige artikelen

Op www.projectgroepbiotechnologie.nl treft u verder aan:

- **Nederland en Zweden melden veldproeven**
- **Veldproef met gg-uien in Nieuw-Zeeland goedgekeurd**
- **Monsanto wil gg-tarwe in de VS introduceren**
- **China: snelle test voor ggo-detectie**
- **Brinkhorst: EU moet moratorium ggo's opheffen**
- **GM Science Review wijst gg-teelt niet per se af**
- **België wijst gg-raapzaad Bayer af**
- **Veerman geeft partijen tot 1 juli de tijd m.b.t. co-existentie**

LEI-rapport over conservering van genetische bronnen

In opdracht van het Ministerie van LNV heeft het LEI - onderdeel van Wageningen UR - samen met het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland een rapport geschreven getiteld 'Conservering van genetische bronnen voor de landbouw in Nederland; Organisatie en institutionele inbedding'. Hierin zijn de organisaties in kaart gebracht die betrokken zijn bij het behoud van genetische bronnen. Het presenteert een overzicht van de Nederlandse gebruikers en beheerders van de genetische bronnen voor de landbouw.

De doelstellingen van het overheidsbeleid worden breder op het gebied van genetische bronnen. Vroeger werd vooral aandacht besteed aan de beschikbaarheid van uitgangsmateriaal voor de Nederlandse land- en tuinbouw. Nu speelt de internationale medeverantwoordelijkheid voor de agrobiodiversiteit en voor het cultureel erfgoed een steeds grotere rol.

Het beheer van genetische bronnen heeft plaats op zowel commerciële als niet-commerciële basis. Het beheer van genetische bronnen op commerciële basis wordt vooral gedaan door internationaal georiënteerde bedrijven. De overheid heeft maar beperkte mogelijkheden om het gedrag van deze bedrijven te beïnvloeden. Voorbeelden van beheerders op niet-commerciële basis zijn tuinders, kwekers en genenbanken.

Diversiteit in genetische bronnen is belangrijk voor duurzame landbouw. Hiermee kan in de toekomst worden ingespeeld op de veranderende eisen en omstandigheden van de landbouw- en voedselproductie. Ook bevordert het de weerbaarheid van huidige en toekomstige landbouwproductiesystemen en draagt het bij aan de aantrekkelijke biologische en landschappelijke elementen die samenhangen met landbouwproductie.

Een van de ontwikkelingen die genoemd worden in het rapport om conservering van genetische bronnen te rechtvaardigen zijn die op het gebied van biotechnologie en genomics. Deze ontwikkelingen hebben gezorgd voor een versterking van de bescherming van intellectueel eigendom op biotechnologische vindingen en op het (delen van) organismen. De toegang tot het gebruik van genetische bronnen wordt hier direct mee geraakt.

Voor meer informatie kunt u bellen naar 070-3358134 of e-mailen naar informatie.lei@wur.nl.

Studie VIB: weigeren gg-suikerbiet heeft boeren 1 miljard euro gekost

Het besluit van de EU om in 1996 geen genetisch gemodificeerde (gg-)suikerbieten toe te laten, heeft de Europese boeren in vijf jaar in totaal 950 miljoen euro aan gemiste opbrengsten gekost. De toelating van Bt-maïs in Spanje heeft de boeren jaarlijks gemiddeld 1,7 miljoen euro opgeleverd. Dit hebben onderzoekers van Ir. Matty Demont en prof.dr.ir. Eric Tollens van de afdeling Landbouw- en milieueconomie van de Katholieke Universiteit Leuven berekend.

In de EU woedt al jaren een debat over de voor- en nadelen van genetisch gemodificeerde gewassen. Dit debat spitst zich veelal toe op keuzevrijheid voor de consument, voedsel- en milieuveiligheid, monoculturen, verschraving van de gewasdiversiteit, intensiteit en soort gewasbescherming en afhankelijkheid van multinationals. De aan het Vlaams Interuniversitair Instituut voor Biotechnologie (VIB) gelieerde onderzoekers hebben vorig jaar een tweetal gevalsstudies verricht – niet-toegelaten gg-suikerbieten en toegelaten gg-maïs- om nu eens sec de economische baten en lasten te berekenen.

Voor de gehele tekst van dit artikel, zie het archief van de Actueel op www.projectgroepbiotechnologie.nl.

Monsanto stopt verkoop gg-soja in Argentinië

Het bedrijf Monsanto heeft aangekondigd de handel in sojazaad in Argentinië stil te leggen en ook te stoppen met de ontwikkeling van varianten die beter aansluiten op de lokale markt. Na Nidero en Don Mario is Monsanto de derde producent van uitgangsmateriaal voor de sojateelt in het land. Het besluit is een protest tegen het op grote schaal gebruiken door boeren van niet-gecertificeerd genetisch gemodificeerd sojazaad.

Monsanto heeft allang problemen met het innen van royaltis in Argentinië. Volgens schattingen wordt bij een jaarproductie van 35 miljoen ton slechts 20 procent gecertificeerd zaad gebruikt, 40 procent gebeurt met zaad uit eigen oogst en nog eens 40 procent met zaad van de zwarte markt. De Argentijnse regering is niet blij met het besluit van Monsanto, en wil op korte termijn het wettelijke hiaat in de regelgeving voor royalty's oplossen.

Het hele artikel vindt u op www.projectgroepbiotechnologie.nl.